REDACTIONEEL

Het verleden als kans voor de toekomst

Tijd is de vloek en zegen van het maken van een nieuw nummer van AGORA. Er zit een logische vertraging in: van een eerste brainstormsessie tot het daadwerkelijk in handen hebben van een nieuw AGORA nummer, daar gaat wel even wat tijd en bezieling overheen. Soms een vloek, daar waar we ons bij sommige artikelen soms afvragen of ze over een half jaar nog actueel zullen zijn. Veel vaker is het een zegen, waar tijd zorgt voor de reflectie en scherpte, die wij met AGORA Magazine graag willen bereiken.

Nu is het thema van dit nummer per definitie een kwestie van tijd – want wanneer beschouwen we iets als erfgoed? Het gaat vaak om elementen en verhalen uit het verleden, die we nu op een of andere manier willen bewaren voor de toekomst. Vast staat dat erfgoed, zeker in de afgelopen jaren, steeds vaker ter discussie staat. In wetenschappelijke kringen, in de beleidscontext maar zeker ook in de maatschappij. De 'moderne beeldenstorm' in de nasleep van de gewelddadige moord op George Floyd, in de zomer van 2020 staat nog vers in ons geheugen. Ik herinner me dat tijdens één van de eerste Zoom-sessies die hebben geleid tot dit nummer ook gesproken is over deze beeldenstorm en waar in Nederland en België ook beelden van hun sokkels zijn gehaald of werden beklad.

Zo is een nummer van AGORA dan toch altijd heel erg actueel. Dat zie je ook in nieuwsberichten omtrent erfgoed. Van reacties als "*flauwekul en doelloos*" en "*politieke bezigheidstherapie*" op het plan om van het beruchte verkeersplein Keizer Karelplein in Nijmegen cultureel erfgoed te maken, tot verontwaardiging wanneer er geen middelen lijken te zijn voor erfgoed in de gemeentebegroting van Medemblik. Beleid staat vaak in conflict met erfgoed. Ik herinner me dat in mijn vorige baan bij een gemeente, er veel onrust was onder (een deel van) de lokale bevolking, omdat zij graag een markante villa wilden behoeden van sloop. De villa in kwestie was ooit het thuis van de vrouw van de jongere broer van Vincent van Gogh – en volgens kunsthistorici een belangrijke plaats waar Van Gogh 'groot is gemaakt'. Deze vrouw, Jo Bongers, had het haar levenswerk gemaakt om het werk van de kunstenaar aan de man te brengen. Een onderdeel van het verhaal van een van 's lands beroemdste kunstenaars, kan dat zomaar verloren gaan? Als je dat weet, wordt de villa toch een stukje meer bijzonder.

Erfgoed in onze fysieke ruimte staat vaak voor iets dat niet aangetast, veranderd of gesloopt kan worden – omdat we dit graag willen behouden en de verhalen erachter willen blijven (door)vertellen. Toch is de praktijk soms weerbarstiger. Zeker als gemeenten, provincies en maatschappelijke initiatiefnemers zich óók intensief bezig houden met de kwaliteit van onze leefomgeving, de klimaatopgave en de daarbij horende transities. Komt het verleden en het heden daarmee in conflict met de toekomst?

In de podcastserie '*Verborgen in het volle zicht*' van podcastmaker Simon Heijmans (ook bekend van '*Brand in het Landhuis*'), worden bijzondere plekken in Nederland bezocht en hun verhalen verteld. Je zou er zomaar voorbij rijden, maar daar staat iets bijzonders te gebeuren, aldus Heijmans. De podcast is gemaakt in opdracht van de Nederlandse Erfgoed Deal, een samenwerking gericht op de betekenis en toekomst van erfgoed in een veranderend Nederland. In de veelstemmigheid van erfgoed, waar dit themanummer uitgebreid over gaat, is onze veranderende fysieke leefomgeving soms net zo conflicterend. Een zonnepaneel plaats je bijvoorbeeld ook niet zomaar op je woonhuis als dit aangemerkt is als erfgoed.

Maar erfgoed blijkt juist in deze podcast ook een kans te zijn. Zo bezocht Heijmans de plek waar een nieuw stadspark zal verrijzen in Weert – op de plaats van de burcht van de graaf Van Horne, om hittestress in de stad tegen te gaan. Een belangrijke plek voor de ontstaansgeschiedenis van de stad die al tijden verloren was; zo stond er al honderd jaar een houthandel op deze plaats. Door het terugbrengen van een deel van de *genius loci* en de ontstaansgeschiedenis van Weert, onder andere door de burchtmuren te gebruiken als het ontwerp voor de hagen en het symbolisch zichtbaar maken van de gracht, draagt cultuurhistorie bij aan klimaatadaptatie. Zo ontstaat een nieuwe, hopelijk koelere bladzijde voor de geschiedenis van Weert.

In een andere aflevering bezoekt Heijmans een bloemkoolwijk in Winterswijk: een typische woonwijk gebouwd in de jaren zeventig, niet eens zo bijzonder en misschien zelfs een beetje saai. Toch is de aanpak in deze wijk, waarvan de ruimtelijke structuur wordt gezien als erfgoed in de categorie 'post-jaren '65', één van de projecten binnen de Erfgoed Deal. Niet alleen omdat de ruimtelijke structuur van een bloemkool zo typerend is, maar ook omdat het sociale leven dat geprikkeld werd door de vele vertakkingen en hofjes in de wijk behoren tot het immaterieel erfgoed waar nieuw toekomstbestendig leven in wordt geblazen. Wie let op details, de geschiedenis en de mensen ziet waarde in een ogenschijnlijk doodgewone Nederlandse wijk. De oude vrouw die aan het einde van de podcast aan het woord komt – ze kent haar eigen buurt door en door – klinkt verbaasd wanneer haar wordt verteld dat haar woonwijk bestempeld is als erfgoed. Een zo normale plek om te wonen – misschien woon je zelf ook in zo'n wijk of kom je er elke dag langs – en toch erfgoed. Het blijven toch allemaal verhalen, hoe bijzonder, controversieel of misschien wel verborgen ook… je ziet het pas echt goed als je de tijd neemt om ernaar te kijken, erover te luisteren of te lezen.

Demi van Weerdenburg
Hoofdredactie AGORA

COVERFOTO
Bron: belgianchocolate (Flickr / CC BY 2.0)

ACHTERGROND
Bron: Jan van Dalen / BOEi

INFOGRAPHIC
Patrick Meerman & Christian Booms